

**Komendant
Morskiego Oddziału Straży Granicznej**

im. płk. Karola Bacza
80-563 Gdańsk
ul. Oliwska 35

Gdańsk, dnia 04.02.2025 r.

egz. pojedynczy

MO-CU-III.074.1.2025

**Biuro
Rzecznika Praw Obywatelskich
Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur**

W odpowiedzi pismo KMP.572.1.2024.ML z dnia 10 stycznia 2025 r. dot. raportu *Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczeń Przeznaczonych dla Osób zatrzymanych w Placówce Straży Granicznej w Gdańsku*, przekazuję stanowisko do zaleceń wskazanych w pkt VI raportu (zgodnie z numeracją raportu):

1. Przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej wskazane w art. 12 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, w tym przypadku Taser X-2 (dalej: taser, paralizator) nie jest częścią standardowego wyposażenia funkcjonariuszy pełniących służbę w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych (dalej: PPDOZ). Taser pobierany jest w incydentalnych przypadkach, w szczególności gdy osoba zatrzymana zachowuje się w sposób agresywny w stosunku do funkcjonariuszy, lub z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy przekazujących zatrzymaną osobę, ewentualnie z znajdujących się w dokumentacji treści, wynika takie ryzyko. Pobranie paralizatora następuje po odprawie do służby, w trakcie której funkcjonariusz otrzymuje sygnał o realnym zagrożeniu. Taser wydawany jest przez koordynatora portu morskiego w Placówce Straży Granicznej w Gdańsku, następnie funkcjonariusz zamyka go w szafie pancernej przeznaczonej do przechowywania środków przymusu bezpośredniego w pomieszczeniu służby dyżurnej w PPDOZ. Taki model postępowania umożliwia funkcjonariuszowi na szybkie działanie w przypadku wystąpienia sytuacji zezwalającej na użycie lub wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego w postaci tasera. Działania uzasadniające zastosowanie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej reguluje cyt. powyżej ustawa. Należy podkreślić, iż wszyscy funkcjonariusze pełniący służbę w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych odbyli szkolenie z zakresu budowy i użycia wspomnianego paralizatora w wyspecjalizowanych w tej materii ośrodkach szkolenia Straży Granicznej.
2. Zalecenia zawarte w pkt VI ppkt 2 raportu dot. wyposażenie funkcjonariuszy w urządzenia służące do obezwładniania za pomocą energii elektrycznej wyposażone w kamerę, przekazano do Komendy Głównej Straży Granicznej celem oceny i uwzględnienia w planach centralnych zakupów wyposażenia specjalistycznego.

3. Przypadki badania osób zatrzymanych przed osadzeniem w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych określa § 4 *regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób* stanowiący załącznik do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach. Natomiast sposób przeprowadzania badania reguluje Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 czerwca 2002 r. w sprawie trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Paragraf 5 ust 1 pkt 2 wspomnianego rozporządzenia nakłada na Straż Graniczną obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pracowników ochrony zdrowia w czasie przeprowadzania badania lekarskiego osoby zatrzymanej. Funkcjonariusze Straży Granicznej wchodzi do gabinetu w celu zapewnienia bezpieczeństwa personelowi medycznemu. Natomiast samo badanie odbywa się za parawanem w obecności lekarza. W przypadku gdy lekarz zgłasza by funkcjonariusze opuścili gabinet z uwagi na zakres badania, funkcjonariusze omawiają kwestie bezpieczeństwa z lekarzem i oczekują poza gabinetem w gotowości.
4. Zrealizowano zakup pojemników na artykuły higieniczne dla kobiet. W pojemniki wyposażone zostaną wszystkie Pomieszczenia Przeznaczone dla Osób Zatrzymanych znajdujące się w strukturach Morskiego OSG. W sytuacji pobytu kobiety w PPDOZ pojemnik z artykułami higienicznymi będzie znajdował się w toalecie do swobodnego wykorzystania niezależnie od zgłoszenia przez nią takiej potrzeby.
5. Odbieranie okularów osobom przebywającym w PPDOZ wynika z faktu, iż mieszczą się one w kategorii przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa w pomieszczeniu zgodnie z § 5 ust.1 pkt 2 lit. c) *regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób*, stanowiący załącznik do Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach. Osoba osadzona, ze względu na budowę i materiał z jakiego wykonane są okulary, może za ich pomocą dokonać, samookaleczenia lub zranienia funkcjonariusza. Z tego też względu są one odbierane na czas pobytu w PPDOZ. Podczas procedur związanych z przyjmowaniem, wydawaniem, zwalnianiem oraz przekazywaniem osoby, w trakcie zapoznawania się i podpisywania wszelkiej dokumentacji okulary są udostępniane. Natomiast jeżeli osoba zatrzymana przebywająca w PPDOZ poza wspomnianymi okolicznościami musi skorzystać z okularów są one każdorazowo udostępniane do użytku w obecności funkcjonariusza.
6. Pomieszczenia przeznaczone dla osób zatrzymanych wyposażone są w translator oraz służbowy telefon komórkowy z dostępem do Internetu, z zainstalowaną aplikacją tłumaczącą (*tłumacz Google*). Urządzenia te wykorzystywane są do bieżącej komunikacji z osadzonymi w sytuacji gdy funkcjonariusze nie posługują się swobodnie językiem używanym przez osobę zatrzymaną.
7. Uprawnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej do przeprowadzenia sprawdzenia prewencyjnego osób zatrzymanych wynikają z art. 11 ust. 1 pkt 13 Ustawy z dnia 12

października 1990 r. o Straży Granicznej. Szczegółowy sposób przeprowadzania sprawdzenia prewencyjnego, a także możliwe czynności i metody, w tym żądanie zdjęcia odzieży i obuwia, czy sprawdzeniu ciała osoby opisane zostały w art. 11ad cyt. ustawy. O ile, wspomniane powyżej przepisy nadają uprawnienia lub możliwości, o tyle § 6a regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób już na uznaniowość nie pozwala tzn. stanowi on, iż „Osoba zatrzymana przy przyjęciu do pomieszczenia i podczas pobytu w pomieszczeniu podlega sprawdzeniu prewencyjnemu na zasadach określonych w art. 11ad ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej”. Należy dodać, iż przy przyjęciu do pomieszczenia osoba zatrzymana jest obowiązana przekazać do depozytu, zgodnie z § 5 cyt. regulaminu, m. in. dokumenty tożsamości oraz inne dokumenty, środki łączności oraz urządzenia techniczne służące do rejestrowania i odtwarzania informacji czy przedmioty, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa w pomieszczeniu. Wieloletnie doświadczenie i liczne przykłady dowodzą, że osoby zatrzymane nie wydają dobrowolnie obowiązanych do wydania przedmiotów, a nawet umyślnie je ukrywają z dużą wyobraźnią i przebiegłością. Nierzadko przedmioty te mogą być dowodem w sprawie (np. dokumenty), narzędziem samookaleczenia lub, co gorsze, narzędziem przestępstwa (atak na inną osobę). Obligatoryjność sprawdzenia prewencyjnego wymaga także aby było ono skuteczne. Osiągnięcie pewności niesie często za sobą konieczność dokonania większości wymienionych w przepisach metod, w tym zdjęcia odzieży i obuwia, czy sprawdzeniu ciała osoby. Czynności te wykonywane są w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby zatrzymanej. Sprawdzenie odbywa się w warunkach zapewniających poszanowanie intymności przez funkcjonariusza tej samej płci, a osoba sprawdzana jest częściowo ubrana. W przypadku gdy w toku sprawdzenia prewencyjnego, ujawniono przedmioty, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 2 lit. b-d, Ustawy z dnia 12 października 1990r o Straży Granicznej sprawdzenie to traktuje się jako kontrolę osobistą oraz stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kontroli osobistej. Zwrócono uwagę aby w takich przypadkach pouczyć osobę zatrzymaną o jej prawach.

Z poważaniem

kontradm. SG Andrzej Prokopski
/podpisano elektronicznie certyfikatem PKI SG/

Wykonano w 1 egz.
Wyk. [REDACTED]
dnia 04.02.2025 r.

Na straży bezpiecznej Europy

Warszawa, 11-03-2025 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur

KMP.572.1.2024.ML

Pan

konradm. SG Andrzej Prokopski

Komendant Morskiego Oddziału

Straży Granicznej

komendant.mosg@strazgraniczna.pl

Szanowny Panie Komendancie,

w nawiązaniu do pisma z 5 lutego 2025 r., MO-CU-III.074.1.2025, uprzejmie dziękuję za odpowiedź na raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku. Wobec stanowiska przedstawionego przez Pana Komendanta, ponownie zwracam się o wdrożenie rekomendacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w oparciu o poniższą argumentację.

Ad. 1

Podtrzymując w całości argumentację przedstawioną w raporcie powizytacyjnym, pragnę podkreślić, że Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur nie neguje uprawnień funkcjonariuszy do wykorzystywania środka przymusu bezpośredniego w postaci przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz nie kwestionuje formalnego przeszkolenia poszczególnych funkcjonariuszy pobierających to urządzenie.

Wątpliwość przedstawicieli KMPT wzbudziła natomiast praktyka obowiązująca w wizytowanej jednostce, której nie odnotowywano dotychczas w pomieszczeniach

dla osób zatrzymanych, zarówno Straży Granicznej jak i Policji. O ile nie można z góry wykluczyć zaistnienia sytuacji, w której użycie paralizatora na terenie PdOZ byłoby zasadne, to **opieranie bezpieczeństwa w PdOZ o uprzednie pobieranie ich do służby wydaje się środkiem nieadekwatnym**. W przypadku, gdy osoba swoim zachowaniem stwarza szczególne zagrożenie, w pierwszej kolejności należałoby zwiększyć obsadę w PdOZ, aby możliwe było zastosowanie mniej inwazyjnych środków przymusu bezpośredniego (taką procedurę wdraża się w jednostkach Policji).

Należy w tym miejscu zaznaczyć także, że osoba przebywająca w Pomieszczeniu dla Osób Zatrzymanych została wcześniej poddana sprawdzeniu prewencyjnemu bądź kontroli osobistej, zatem nie może posiadać przedmiotów stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa swojego lub innych osób. Powyższe, nie wyklucza jednocześnie pozyskania, w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia, dodatkowego wsparcia funkcjonariuszy, niepełniących służby w Pomieszczeniu dla Osób Zatrzymanych.

Przedmioty służące do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej nie są, jak opisano w raporcie, środkiem całkowicie bezpiecznym, niepowodującym zagrożenia dla zdrowia i życia osób, wobec których są stosowane. Jak wynika z przywoływanych w raporcie standardów międzynarodowych, powinny być one stosowane w ostateczności, jako alternatywna dla broni palnej¹. Analogicznie należy zatem wskazać, że za środek nadmiarowy uznać należałoby pobieranie do służby w PdOZ broni palnej, choć nie można w zupełności wykluczyć zaistnienia na tym terenie sytuacji uzasadniającej jej użycie. **Z uwagi na powyższe, KMPT rekomenduje odstąpienie od praktyki pobierania paralizatorów przez funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ.**

Ad. 5

Odnosząc się do praktyki odbierania okularów korekcyjnych i sprzętu ortopedycznego osobom przebywającym w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych pragnę zauważyć, że treść cytowanego rozporządzenia nie odwołuje się wprost do żadnego z tych przedmiotów. Uznanie ich za przedmioty potencjalnie niebezpieczne jest w ocenie KMPT dalece nadmiarowe i nieuzasadnione. Regulamin wskazuje bezpośrednio przedmioty, z których korzystanie nie jest niezbędne dla samodzielnego funkcjonowania oraz które są lub mogą być niebezpieczne **bez zmiany właściwości danego przedmiotu** (brzytwy, żyletki, narzędzia do cięcia metalu, środki służące

¹ Zob. Pkt 33 raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku.

do obezwładniania, środki odurzające, substancje psychotropowe i alkohol oraz przedmioty takie jak: sznurowadła, pasek, szalik, zapalki i zapalniczka). Założenie, że każda osoba przebywająca w pomieszczeniu może stłuc okulary i w ten sposób dokonać samouszkodzenia jest nieuzasadniona.

Przyjmując argumentację dotyczącą oceny zagrożenia jakie dany przedmiot może stwarzać po zmianie jego właściwości (stłuczenie okularów) należy zauważyć, że także rozdarcie odzieży stworzyć może zagrożenie podobne do posiadania w celi sznurowadła, paska czy szalika. Tymczasem jeśli do takich zdarzeń dochodzi, mają one charakter incydentalny. Co więcej, nie prowadzi to do systemowego pozbawiania osób zatrzymanych ich własnej odzieży.

Dla osób mających problem z samodzielnym poruszaniem się kule ortopedyczne stanowią podstawowe wsparcie. Z kolei w przypadku osób posiadających znaczną wadę wzroku, korzystających na co dzień z okularów korekcyjnych, nagłe ich odebranie na dłuższy czas może nie tylko wywoływać poczucie znacznej dezorientacji (potęgujące stres związany z pozbawieniem wolności), ale także powodować silne bóle głowy. Powyższe, jak wskazano w raporcie, może prowadzić do poniżającego traktowania.

Ponownie pragnę zatem podkreślić, że **środki podejmowane wobec osób przebywających w PdOZ, w szczególności powodujące tak znaczną ingerencję w samodzielność funkcjonowania jak odebranie okularów bądź sprzętu ortopedycznego, powinny być uzasadnione ryzykiem w konkretnym przypadku.** Pomieszczenia, w których przebywają osoby zatrzymane są ponadto stale monitorowane, zatem zachowanie tych osób, w tym sposób korzystania z posiadanych w celi przedmiotów podlega stałej kontroli, co również pozwala na zareagowanie i zapobieżenie ewentualnym samouszkodzeniom.

Ad. 7

W zakresie rekomendacji dotyczącej sprawdzenia prewencyjnego, w raporcie zalecono: „**przypomnienie funkcjonariuszom, by co do zasady przy doprowadzeniu do PdOZ stosowane było sprawdzenie prewencyjne**, zaś w przypadku dokonania kontroli osobistej, poprzedzonego indywidualizowaną oceną ryzyka, pouczyć osobę zatrzymaną o przysługujących jej uprawnieniach”.

Mając świadomość treści § 6a. regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla

tych osób², **Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur nie rekomenduje odstępowania od dokonywania sprawdzenia prewencyjnego.**

Ustawodawca rozróżnia jednak sprawdzenie prewencyjne (art. 11ad ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej³, dalej: ustawa o Straży Granicznej) od kontroli osobistej (art. 11aa ustawy o Straży Granicznej). Wprowadzając dwa odmienne określenia, prawodawca nadaje im odmienne znaczenie, które w wymienionych artykułach zostały precyzyjnie wyjaśnione.

Sprawdzenie prewencyjne **nie obejmuje czynności takich jak: sprawdzenie miejsc intymnych oraz żądanie przyjęcia przez osobę kontrolowaną odpowiedniej pozycji ciała.**

Ponadto, art. 11aa ust. 9 pkt b przewiduje, że funkcjonariusz dokonujący kontroli osobistej może żądać zdjęcia „odzieży, obuwia lub bielizny przez osobę kontrolowaną”, natomiast odnośnie do sprawdzenia prewencyjnego wskazano jedynie odzież i obuwie (art. 11ad ust. 2 pkt 2). Ustawodawca wyraźnie rozróżnił te dwie czynności, co więcej, z uwagi na znaczny poziom ingerencji w integralność człowieka, regulacja odnosząca się do kontroli osobistej zawiera ponadto gwarancje nieprzewidziane dla rutynowej czynności jaką jest sprawdzenie prewencyjne (zob. art. 11aa ust. 11-13 ustawy o Straży Granicznej).

Tymczasem w praktyce przedstawiciele KMPT w trakcie wizytacji prewencyjnych odnotowują, że sprawdzeniem prewencyjnym nazywana jest przez funkcjonariuszy czynność, w ramach której osobie zatrzymanej poleca się zdjęcie bielizny oraz przyjęcie odpowiedniej pozycji ciała (najczęściej przysiadu).

Z uwagi na rozbieżność pomiędzy przepisami prawa, a praktyką stosowaną w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych Straży Granicznej, Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur ponownie rekomenduje przypomnienie funkcjonariuszom, by zgodnie z § 6a. regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób, stosować sprawdzenie prewencyjne. Sprawdzenie prewencyjne jest czynnością, która ogranicza się do sprawdzenia obuwia, odzieży i ciała osoby, z pozostawieniem na ciele osoby sprawdzanej bielizny.

² Regulamin pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych straży granicznej przeznaczonych dla tych osób stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. z 2022 r. poz. 1266).

³ (Dz. U. z 2024 r. poz. 915 ze zm)

Z uwagi na przedstawiane wątpliwości, zalecanym byłoby także podkreślenie, że sprawdzenie prewencyjne **nie obejmuje sprawdzenia miejsc intymnych osoby zatrzymanej**.

W przypadku zaś dokonania kontroli osobistej, poprzedzonego zindywidualizowaną oceną ryzyka, funkcjonariusze mają obowiązek pouczyć osobę zatrzymaną o przysługujących jej uprawnieniach, o których mowa w art. 11 aa ust. 11 i 13 ustawy o Straży Granicznej.

Działając na podstawie art. 22 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r., poz. 1264) uprzejmie proszę o przedstawienie, w terminie 14 dni od dnia otrzymania pisma, swojego stanowiska w niniejszej sprawie oraz poinformowanie KMPT o działaniach podjętych w celu wdrożenia zaleceń.

Z poważaniem

Rafał Kulas

Dyrektor Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/

**Komendant
Morskiego Oddziału Straży Granicznej**

im. płk. Karola Bacza
80-563 Gdańsk
ul. Oliwska 35
MO-CU-III.074.1.2025

Gdańsk, dnia 24 marca 2025r.

egz. pojedynczy

**Biuro
Rzecznika Praw Obywatelskich
Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur**

dot. wdrożenia zaleceń zawartych w raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur.

Odpowiadając na pismo KMP.572.1.2024.ML z dnia 11 marca 2025 r. dot. wdrożenia rekomendacji Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zawartych w raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczeń Przeznaczonych dla Osób Zatrzymanych w Placówce Straży Granicznej w Gdańsku uprzejmie informuję, iż w podległych terenowych jednostkach organizacyjnych Morskiego Oddziału Straży Granicznej wdrożono wszystkie zalecenia zawarte w w/w piśmie, zgodnie z państwa argumentacją.

Z poważaniem

wz. kmdr SG Wojciech Heninborch
ZASTĘPCA KOMENDANTA
/podpisano elektronicznie/

Wyk. w 1 egz.
sporz. i wyk. [REDACTED]
dnia 24.03.2025 r.

Na straży bezpiecznej Europy

